

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ה עמוד א

ההוא רעיא דהווי מסרי ליה כל יומא חיותא בסהדי, יומא חד מסרו ליה בלא סהדי, לסוף אמר להו: לא היו דברים מעולם. אתו סהדי אסהידו ביה דאכל תרתי מינייהו. אמר רבי זירא: אם איתא לדרבי חייא קמייתא - משתבע אשאר. - אמר ליה אביי: אם איתא משתבע? והא גזלן הוא! - אמר ליה: שכנגדו קאמינא. השתא נמי, דליתא לדרבי חייא - נחייביה מדרב נחמן. דתנן: מנה לי בידך! - אין לך בידי - פטור. **ואמר רב נחמן: משביעין אותו שבועת היסט.** - דרב נחמן תקנתא היא, ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. - ותיפוק ליה דהוה ליה רועה, ואמר רב יהודה: סתם רועה פסול! - לא קשיא, הא - דידיה, הא - דעלמא. דאי לא תימא הכי, אנן חיותא לרועה היכי מסרינן? והא כתיב לפני עור לא תתן מכשל? אלא: חזקה, אין אדם חוטא ולא לו.

רש"י מסכת בבא מציעא דף ה עמוד א

היסת - שבועה שהסיתו חכמים לכך להסיתו להודות, וטעמא מפרש בשבועות (מ, ב): חזקה אין אדם טוען אלא אם כן יש לו בידו.

בבא מציעא דף מ עמוד ב

מנה לי בידך, אין לך בידי - פטור. אמר רב נחמן: ומשביעין אותו שבועת היסת; מאי טעמא? חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו עליו. אדרבה, חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו! אשתמוטי הוא דקא משתמיט ליה, סבר: עד דהוה לי ופרענא ליה. תדע, דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא: הכופר במלוה - כשר לעדות, בפקדון - פסול לעדות. רב חביבא מתני אסיפא: מנה לי בידך, אמר לו: הן, למחר אמר לו: תנהו לי, נתתיו לך - פטור; ואמר רב נחמן: משביעין אותו שבועת היסת. מאן דמתני ארישא, כל שכן אסיפא; ומאן דמתני לה אסיפא, הכא הוא דאיכא דררא דממונא, אבל התם דליכא דררא דממונא - לא.

תוס במ ה.

אין לך בידי פטור וא"ר נחמן - מהכא משמע דהלכה כלישנא קמא דפ' שבועת הדיינים (שם דף מא. ושם ד"ה מאן) **דלא בעי דררא דממונא** אלא אפי' כופר הכל חייב שבועת היסת מדלא מייתי הכא סיפא דנתתיו לך פטור וכן פירש בשערים דרב האי ואי טעין איני יודע בכל ישבע שאינו יודע.

תוס שבועות מא.

"ומאן דתני אסיפא כו' - אור"ת השתא דלא איתמר הלכתא כחד מהנך לישני היכא דליכא דררא דממונא לא משבעין ליה מספק דהמע"ה ואעפ"כ לא היה מוחה בדיינים המשביעין וקצת נראה להשביע דאיכא דאמרי טפל ללשון ראשון כמו שאומר ריב"א מיהו אור"ת דאזלין בתר המיקל וכן משמע בפ"ק דב"מ (דף ה.) גבי ההוא רעיא דמייתי התם מילתא דר"נ ארישא דמתני' ור"ת דוחה דאיכא למימר דהתם רישא דמילתא נקט ומסיפא פריך דמשבעין ליה היכא דאיכא דררא דממונא דהתם נמי איכא דררא דממונא מאחר שהיו רגילין למסור לו בכל יום ועוד דהא איכא סהדי דאכל תרי מינייהו ורב האי גאון פי' דלא משבעין ליה אלא משמתין ליה על תנאי שיהא בשמתא אם הוא חייב ואינו משלם."

ריטב"א שבועות מ:

אמר רב נחמן ומשביעין אותו שבועת היסת. פירוש בדורו של רב נחמן תקנו כן, ונקרא שבועת היסת לשון המלכה כדמתרגמינן (דברים י"ג ז') כי יסיתך אחיך בן אמך ארי ימלכינך, שלא יהא קופץ וכופר בלא שום המלכה כמו שהיו רגילים עמי הארץ לעשות קודם תקנה זו לפי שהיו יודעין שהיו פטורין אף משבועה, ופירושים רבים נאמרו בלשון היסת אבל זה נראה לי יותר נכון מכולם.

אישתמוטי אשתמיט. ואע"ג דבבבא מציעא (ה' ב') אמרינן להדיא דלא תלינן בהשמטה בכופר בכל אלא במודה במקצת, זהו לדין תורה, אבל אחרונים סמכו לומר דאף בכופר בכל תלינן דעביד לאישתמוטי.

מאירי שבועות לח:

שבועת היסת ופירושו לשון המלכה ועצה מלשון כי יסיתך שפירושו ארי
ימליכך כלומר שנמלכו חכמי' אחרונים ונתיעצו ביניהם על כך כשראו הדורות
מעידים לכפירת הלואותיהם

תוס ו.

אלא הא דאמר רב נחמן - תימה הא הכא נמי משתמיט וי"ל דרב נחמן מחייב
שבועת היסת אפי' היכא שתובעו ואמר זה החפץ שהוא בידך שלי הוא דלא
שייך אישתמוטי וכן פי' רב האי גאון שמשביעין שבועת היסת אקרקות אע"ג
דלא שייך בהו אישתמוטי וקשה דבפ' שבועת הדיינים (דף מ: ושם ד"ה
אישתמוטי) משמע דלא מחייב שבועת היסת אלא משום אישתמוטי דקא פריך
אדרבה אין אדם מעיז ומשני דמשתמיט וי"ל כיון דבשאינו בעין משתמיט אף
כשהוא בעין לא פלוג רבנן אי נמי אקושיא דר' חייא סמיק.

תוס שבועות מ:

אדרבה אין אדם מעיז כו' - וא"ת דאמרי' בפירקין מפני מה אמרה תורה מודה
מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז כו' וי"ל אע"ג דכופר הכל נמי
משתמיט מ"מ אין לו כל כך פנים לכפור הכל כמו לכפור במקצת וליכא מיגו.

תוס קידושין מג:

והשתא דתקון רבנן שבועת היסת כו' - וא"ת מ"מ למה לא יהיו העדים נאמנים
לאחר שנשבעו לומר פרענום שהרי שוב אינם נוגעים בעדות ואומר ר"י דלכך
אין נאמנים לאחר שנשבעו משום דרחמנא אמר (דברים יט) על פי שנים עדים
יקום דבר דמשמע הנאמנים בדיבור בלבד אבל העדים הטעונים לישבע קודם
שיאמנו דבריהם אין ממש בעדותם

תלמוד בבלי מסכת שבועות מה עמוד א

שכיר נמי על כורחיה מיתגר! אלא, בעה"ב טרוד בפועליו הוא. וליתב ליה בלא שבועה! כדי להפיס דעתו של בעה"ב.

ספר אור זרוע חלק ג פסקי בבא מציעא סימן ט

מיכן השיב מורי רבי' אבי העזרי זצ"ל על דברי הגאונים שפסקו שנשבעים על הקרקעות שבועת היסת כי רב האי גאון זצ"ל כתב בשערים שלו וכן רבינו יצחק אלפסי זצ"ל פ' שבועת הדיינין פסקו שנשבעין על הקרקעות שבועת היסת...
אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל (הבית): הא למדת שנשבעין שבועת היסת על הקרקעות וכן השיב רבינו יצחק בר אברהם זצ"ל
כדברי רב האי גאון זצ"ל כאשר כתבתי ס"פ הכונס....

מיהו רבינו יב"א זצ"ל דוחה ראיות שלהם דשאני התם וא"ת כי היכי דתקון רבנן שבועת היסת במטלטלין בכופר הכל אף על גב דמדרבנן פטור. הכי נמי תקין בקרקעות שבועת היסת אף על גב דמדרבנן פטור. לא היא דשאני מטלטלין שהתורה חייבה במודה במקצת ואשכחן בהו חיוב שבועה מדאורי' במודה מקצת תקון רבנן אף בכופר הכל. אבל קרקעו' דלא אשכחן בהו רמז שבועה מדאורייתא לא מסתבר דתקון בהו רבנן שבועה.

רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף מסכת שבועות

[שבועות מ /ב] ומשביעין אותו שבועת היסת, היסת לשון שומא ששמו חכמים עליו שבועה כדי להפיס דעתו דמלוה,

מאירי שבועות לח:

וי"מ שהוא לשון הסרה מענין ויסיתם דוד מעליו כלומר שתקנוה חכמי'
האחרונים על הנתבע במקום שאין עליו דין שבועה מן התורה כדי להפיס דעת
התובע ולהסיר מלבו כל תלונה עד שיכיר וידע שהבית דין יצאו בענינו ידי
חובתם ועשו בדבר כפי כחם.